

11. Στίχοι 441 - 472

11.1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις ανοικτού τύπου

(ανάπτυξης και σύντομης απάντησης)

1. Η Αντιγόνη οδηγείται από το φύλακα μπροστά στον Κρέοντα σιωπηλή και με σκυφτό το κεφάλι. Πώς εξηγείτε αυτή της τη στάση και πώς νομίζετε ότι την αντιλαμβάνεται ο Κρέων (441-442)²⁷;
2. Τι επιδιώκει να μάθει με τις ερωτήσεις του ο Κρέων από την Αντιγόνη και σε τι αποσκοπεί μ' αυτή την ανάκριση²⁸;
3. Με ποια επιχειρήματα υπερασπίζεται η Αντιγόνη την πράξη της μπροστά στον Κρέοντα;
4. Πώς ορίζεται η σχέση ανάμεσα στο θείο και στον ανθρώπινο νόμο, σύμφωνα με τις απόψεις που διατυπώνει γι' αυτό το θέμα η Αντιγόνη;
5. Στις φιλοσοφικές αναζητήσεις της εποχής του σχετικά με την υπεροχή του γραπτού ή άγραφου νόμου παίρνει μέρος και ο Σοφοκλής με το έργο του *Αντιγόνη*. Ποια άποψη υπερασπίζεται; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
6. Ποια στάση διαμορφώνει η Αντιγόνη μπροστά στον πιθανό πρόωρο θάνατό της και πώς τη δικαιολογεί (460-464);
7. Αντιμέτωπise η Αντιγόνη αρχικά το δίλημμα σε ποιο νόμο θα έπρεπε να υπακούσει (του Κρέοντα ή των θεών) ή επέλεξε να ακολουθήσει το θεϊκό νόμο χωρίς προηγουμένως να σκεφθεί τις συνέπειες από την παραβίαση των διαταγών του βασιλιά; Σε ποια συμπεράσματα καταλήγει κανείς λαμβάνοντας υπόψη του τη μέχρι τώρα εξέλιξη του δράματος²⁹;

²⁷ Η Αντιγόνη σκύβει το κεφάλι, επειδή είναι βυθισμένη στις σκέψεις της και όχι από αίσθημα ενοχής ή φόβο. Αγνοεί τον Κρέοντα όπως και τις διαταγές του. Τον περιφρονεί και πιθανόν να μη θέλει να τον βλέπει. Ο Κρέων μάλλον πιστεύει ότι η στάση της Αντιγόνης φανερώνει την ενοχή και το φόβο της. Η σιωπή στο θέατρο είναι δραματικό στοιχείο που διεγείρει την προσοχή του θεατή. Βλ. και διδακτικό βιβλίο, σ. 161.

²⁸ Θέλει τη δημόσια ομολογία της Αντιγόνης ενώπιον όλων. Θέλει να αποδείξει πόσο κακός είναι ο χαρακτήρας της, πόσο πολύ κινδυνεύει η πόλη από τέτοια άτομα. Μπορεί έτσι να στηρίξει και ηθικά τη θανατική της καταδίκη. Ίσως και να εύχεται να αγνοούσε η Αντιγόνη τη διαταγή του όχι για να μειωραστεί η ποινή της με το ελαφρυντικό της άγνοιας (δεν υπάρχει τέτοια ένδειξη στο κείμενο), αλλά για να νιώσει την εξουσία του πιο ασφαλή (στ. 482-485, 532-533).

²⁹ Για την Αντιγόνη δεν υπήρξε κανένα δίλημμα. Οι τόσες συμφορές που βάρυναν την οικογένειά της και η εκπλήρωση του χρέους της την οδήγησαν στην απόφαση να πεθάνει. Ήταν μια λύση που την προτιμούσε και τη θεωρούσε μικρότερο κακό από το να δεχθεί τις αποφάσεις του Κρέοντα. Με αυτές τις σκέψεις αγνοεί τις απειλές του βασιλιά ότι θα τη θανατώσει.

8. Να εντοπίσετε τα σημεία του κειμένου, όπου η Αντιγόνη αξιολογεί τις διαταγές του Κρέοντα (458-464) και χαρακτηρίζει τον ίδιο.
- α) Να επισημάνετε την κριτική που ασκεί στον Κρέοντα.
- β) Ποια εντύπωση σχηματίζει κανείς για την Αντιγόνη ακούγοντάς την να μιλά με αυτό τον τρόπο στον ανώτατο άρχοντα της πόλης;
- γ) Γιατί νομίζετε ότι ο Σοφοκλής παρουσιάζει με αυτόν τον τρόπο το χαρακτήρα της ηρωίδας³⁰;
9. Στο λόγο της η Αντιγόνη δεν προβάλλει ως κίνητρο της πράξης της την αδελφική αγάπη (όπως στον πρόλογο), αλλά την πίστη της στους νόμους των θεών. Ποιοι λόγοι οδηγούν, κατά την άποψή σας, την Αντιγόνη να επιλέξει αυτή την τακτική αντιπαράθεσης με τον Κρέοντα³¹;

³⁰ Τα σημεία του κειμένου είναι οι στίχοι 453-454, 458-459 και 470.

α) Οι διαταγές του δεν μπορεί να είναι ανώτερες από το θείο νόμο. Ο ίδιος χαρακτηρίζεται εγωιστής και ανόητος, αν πιστεύει ότι η πράξη της ήταν ανόητη. β) Φαίνεται τολμηρή, σκληρή, πολύ θαρραλέα και ισχυρογνώμων. γ) Εξυπηρετεί την οικονομία του δράματος. Αντιγόνη και Κρέων υπερασπίζονται δυο διαφορετικές αξίες. Η μετωπική σύγκρουση μεταξύ τους δείχνει το πρακτικό αποτέλεσμα της ιδεολογικής και ηθικής σύγκρουσης (ανάμεσα σε γραπτούς και άγραφους νόμους) που είναι ήδη από την αρχή του δράματος δεδομένη. Στο σημείο αυτό κορυφώνεται η σύγκρουση και με την καταδίκη της Αντιγόνης σε θάνατο αποκτά έντονο δραματικό χαρακτήρα. Η παράτολμη στάση της, της περιφρόνησης των γραπτών νόμων, μπορεί να δημιουργήσει προς στιγμήν την εντύπωση ότι ο Κρέων έχει δίκιο κι αυτή άδικο. Ο Σοφοκλής με τη σύγκρουση των συναισθημάτων και των έντονων χαρακτήρων, θέλει να δείξει ότι η αλήθεια χάνεται από τα μάτια των θεατών, όπως έχει χαθεί και από τα μάτια του Κρέοντα. Και αυτός πιστεύει ότι έχει δίκιο. Το ότι η πρώτη εντύπωση είναι απατηλή θα αποκαλυφθεί λίγο αργότερα, όταν πλέον θα είναι πολύ αργά για τον Κρέοντα. Ο θεατής θα διαπιστώσει με δέος την τραγική του μοίρα.

³¹ Η Αντιγόνη δεν απολογείται, δεν αναζητά δικαιολογίες και ελαφρυντικά, δε θέλει να συγκινήσει τον Κρέοντα, δεν την ενδιαφέρει καν η άποψή του. Γι' αυτήν τα κίνητρά της είναι αυτονομία και δεν έχουν να κάνουν μονάχα με την αδελφική αγάπη. Οι αξίες όμως, με τις οποίες θέλει να δικαιώσει δημόσια την πράξη της, θα έπρεπε να είναι το ίδιο ισχυρές ή και ισχυρότερες ακόμη από αυτές που αντιπροσωπεύει ο Κρέοντας. Οι νόμοι των θεών βρίσκονται πάνω από τους νόμους των ανθρώπων κι έτσι το δίκιο είναι με το μέρος της. Η αγάπη προς τον αδελφό της θα μπορούσε να θεωρηθεί ως μια καλή δικαιολογία για την «παράνομη» πράξη της και θα της έδινε, ίσως, πολλά ελαφρυντικά. Θα ήταν ένα ευγενές κίνητρο, αλλά τίποτε παραπάνω. Η υπακοή όμως στους νόμους των θεών είναι ανάγκη και όχι κίνητρο. Και σε μια αντιπαράθεση με τον Κρέοντα μόνο ο σεβασμός προς τους νόμους των θεών θα δικαίωνε πλήρως την παρακοή της απέναντι στην κοσμική του εξουσία.

10. Να συγκρίνετε τις απόψεις που προβάλλει η Αντιγόνη για το άγραφο δίκαιο με την άποψη του Οδυσσέα στον *Αΐαντα* του Σοφοκλή³². Αφού μελετήσετε και όσα υποστηρίζει ο Πλάτων στους *Νόμους* και ο Περικλής στον *Έπιτάφιο*³³, να γράψετε ποια θα ήταν η θέση των Αθηναίων θεατών στην αντιπαράθεση Αντιγόνης - Κρέοντα σχετικά με το άγραφο και το γραπτό δίκαιο.
11. Πώς χαρακτηρίζει ο χορός (στ. 471-472) την πράξη και τη συμπεριφορά της Αντιγόνης; Νομίζετε ότι συμφωνεί μαζί της ή την αποδοκιμάζει; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
12. Να γράψετε με δικά σας λόγια την απάντηση της Αντιγόνης στον Κρέοντα. Να αποδώσετε με το κείμενό σας την ένταση των συναισθημάτων και το ύφος της Αντιγόνης.
13. Όσοι μαθητές επιθυμείτε, να υποδυθείτε ανά ζεύγη τους ρόλους της Αντιγόνης και του Κρέοντα στην τάξη. Στη συνέχεια:
  - α) Να συζητήσετε τις αδυναμίες ή τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζουν οι χαρακτήρες του ενός και του άλλου.
  - β) Να εντοπίσετε τα σημεία του κειμένου που λειτουργούν και ως σκηνοθετικές οδηγίες (λέξεις, φράσεις, σημεία στίξης, ποιόν ενεργείας του ρήματος) και να εξηγήσετε ποιες είναι οι οδηγίες αυτές.
  - γ) Να σημειώσετε σε ποια σημεία του κειμένου παρατηρείτε ύψωση του τόνου (ανέβασμα της φωνής) και να εξηγήσετε τι δηλώνει κάθε φορά.

---

³² Βλ. Παράλληλα κείμενα, αρ. III, 1.

³³ Βλ. Παράλληλα κείμενα, αρ. III, 2, 3.

11.2. Ερμηνευτικές ερωτήσεις κλειστού τύπου ή συνδυασμός ανοικτού και κλειστού τύπου

1. Α. Να επιβεβαιώσετε ή να απορρίψετε το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων, σημειώνοντας Χ στο αντίστοιχο τετράγωνο.

καὶ φημὶ δρᾶσαι κοῦκ ἀπαρνοῦμαι τὸ μῆ (443). Με τη φράση αυτή η Αντιγόνη:

	Σωστό	Λάθος
α) Αρνείται ότι παραβίασε τη διαταγή του Κρέοντα.	☐	☐
β) Απαντά με θάρρος στον Κρέοντα.	☐	☐
γ) Αρνείται να απαντήσει στον Κρέοντα.	☐	☐
δ) Αναλαμβάνει στο ακέραιο τις ευθύνες της πράξης της.	☐	☐
ε) Αποδεικνύει τη γενναιότητα του χαρακτήρα της.	☐	☐

Β. Να αιτιολογήσετε μια πρόταση που χαρακτηρίσατε σωστή.

2. Να συνδέσετε κάθε φράση της Α στήλης με το σχήμα λόγου της Β στήλης που της αντιστοιχεί. (Δυο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν).

A	B
μὴ μῆκος, ἀλλὰ συντόμως (446)	πλεονασμός
ἔξω βαρείας αἰτίας ἐλεύθερον (445)	σχῆμα εκ παραλλήλου
θεῶν νόμιμα δύνασθαι ... ὑπερδραμεῖν (455)	επανάληψη
μῶρα δρῶσα ... μῶρω μωρίαν ὀφλισκάνω (469-470)	υποφορά
	μεταφορά
	παρομοίωση

11.3. Γραμματικές ασκήσεις

1. *σὺ μὲν κομίζεις ἂν σεαυτὸν ἢ θέλεις* (444): Να γράψετε το στίχο μεταφέροντας τους ρηματικούς τύπους στο β' πληθυντικό πρόσωπο αορίστου (στην ίδια ἐγκλιση).

2. *κομίζεις*: Να κλίνετε τον μέλλοντα στην οριστική και ευκτική.

3. Στους στίχους 441-449 υπάρχουν τέσσερα απαρέμφατα. Να τα αναγνωρίσετε και να τα μεταφέρετε στους άλλους χρόνους της ίδιας φωνής.
4. λέγω, δύνασθαι, ἐφάνη: Να συμπληρώσετε το β' ενικό πρόσωπο του παθητικού μέλλοντα και αορίστου των παραπάνω ρηματικών τύπων στην οριστική και ευκτική.

Παθητικός Μέλλον		Παθητικός Αόριστος	
Οριστική	Ευκτική	Οριστική	Ευκτική

5. και δὴτ' ἐτόλμας τούσδ' ὑπερβαίνειν νόμους (449): Να ξαναγράψετε το στίχο μεταφέροντας:
- α) όλους τους κλιτούς τύπους στον αντίθετο αριθμό,
 β) το ρ. ἐτόλμας στο γ' ενικό και πληθυντικό όλων των εγκλίσεων του ενεστώτα.
6. Να μεταφέρετε τους παρακάτω ρηματικούς τύπους στο α' ενικό πρόσωπο των χρόνων και εγκλίσεων που ζητούνται:

	Οριστική Ενεστώτα	Υποτακτική Ενεστώτα	Ευκτική Ενεστώτα	Οριστική Παρατατικού
κομίζοις				
θέλεις				
ᾶρισεν				
ᾶόμην				
δύνασθαι				
τυχεῖν				

7. α) Να συμπληρώσετε τα υπόλοιπα γένη των επιθέτων στην ίδια πτώση και αριθμό:

Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
ἐλεύθερον		
	ξύνοικος	
		ἐμφανῆ
		ἄγραπτα
		ἀσφαλῆ

β) ἐμφανῆ: Να κλίνετε το επίθετο στα τρία γένη.

11.4. Συντακτικές ασκήσεις

1. Να γίνει συντακτική αναγνώριση των μετοχών της ενότητας.
2. οὐ γάρ τι νῦν γε κάχθές, ἀλλ' αἰεί ποτε
ξῆ ταῦτα ..... (456-457)
Να βρείτε το υποκείμενο του ρήματος και να αναφέρετε ποιο συντακτικό φαινόμενο παρατηρεῖτε.
3. .... εἰ τὸν ἐξ ἐμῆς
μητρὸς θανόντ' ἄθαπτον ἠνσχόμην νέκυν,
κείνοις ἄν ἤλγουν (466-467)
Να γράψετε την υπόθεση και την απόδοση του υποθετικού λόγου και να τον χαρακτηρίσετε.

11.5. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να μεταφέρετε στη νέα ελληνική τις παρακάτω φράσεις και προτάσεις με τη σημασία που έχουν στο κείμενο:
  - ἔξω βαρείας αἰτίας (445).....
  - ἡ ξύνοικος τῶν κάτω θεῶν Δίκη (451).....
  - (οὐκ ἔμελλον ἐγὼ) τὴν δίκην δώσειν (459-460).....
  - τοῖσδε οὐκ ἀλγύνομαι (468).....
  - σχεδόν τι μῶρω μωρίαν ὀφλισκάνω (470).....

2. Να γράψετε συνώνυμα των παρακάτω λέξεων στην αρχαία ελληνική:
φημί, δρω, οίδα, θνήσκω, αλγω, όφλισκάνω, οϊομαι.
3. *νεύουσαν, δρωσαι, λέγω, έτόλμας, ήν(ε)σχόμην:*
α) Από τα ρήματα που σας δίνονται να σχηματίσετε παράγωγα ουσιαστικά και επίθετα, όπου υπάρχουν, στα νέα ελληνικά.
β) Να συνδυάσετε τρία επίθετα με ουσιαστικά και να σχηματίσετε ονοματικά σύνολα.
4. Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με την απόδοσή τους στη νέα ελληνική στη στήλη Β. (Δύο λέξεις της στήλης Β περισσεύουν).

A

1. αλγύνομαι
2. άσφαλής
3. μόρος
4. δείμα
5. μέλλω
6. μωρία

B

- α. σταθερός
- β. θάνατος
- γ. θλίβομαι
- δ. ανοησία
- ε. αφοβία
- στ. λύπη
- ζ. φόβος
- η. σκοπεύω

12. Στίχοι 473 - 507

12.1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις ανοικτού τύπου

(ανάπτυξης και σύντομης απάντησης)

1. Από τα λόγια του Κρέοντα (473-496) να επισημάνετε τα στοιχεία που αποδίδουν το ήθος του και να τον χαρακτηρίσετε.
2. Πώς εξηγείτε το γεγονός ότι ο Κρέων, ενώ αρχικά είχε απευθύνει τις ερωτήσεις του στην Αντιγόνη, μετά τα τελευταία της λόγια δεν απευθύνεται πλέον σ' αυτή, αλλά στο χορό³⁴;
3. Με ποιες παρατηρήσεις του προσπαθεί ο Κρέων να κάμψει την αγέρωχη στάση της Αντιγόνης στους στίχους 473-478 και να την τρομοκρατήσει; Πόσο αποτελεσματική είναι αυτή η προσπάθειά του; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας με στοιχεία του κειμένου.
4. Να ερμηνεύσετε τα λόγια του Κρέοντα στους στίχους 473-478 έτσι ώστε να γίνει φανερή η τραγική ειρωνεία.
5. Ποιες κατηγορίες προσάπτει συνολικά ο Κρέων στην Αντιγόνη στην προσπάθειά του να μην αφήσει καμιά αμφιβολία ότι η ποινή που της επιβάλλει είναι δίκαιη³⁵;
6. Εξετάζοντας τα λόγια του Κρέοντα στους στίχους 473-496, να αναφέρετε τα σφάλματα που διαπράττει και που θα τον οδηγήσουν στο τραγικό του τέλος³⁶.
7. Έχοντας υπόψη τη μακρά δημοκρατική παράδοση της Αθήνας, ποια απήχηση εκτιμάτε ότι είχε στους Αθηναίους η άποψη του Κρέοντα, ότι ο πολίτης είναι δούλος των αρχόντων;

³⁴ Φαινομενικά η απάντησή του απευθύνεται στο χορό, ενώ πραγματικός αποδέκτης της είναι η Αντιγόνη (και οποιοσδήποτε αμφισβητεί την εξουσία του). Με τον τρόπο αυτό: α) Την περιφρονεί επιδεικτικά. β) Θεωρεί αδιανόητο να του συμπεριφέρεται ένας κατώτερός του κατ' αυτόν τον τρόπο και γι' αυτό την αγνοεί. γ) Θεωρεί ότι ο χορός δεν αποδοκίμασε όσο θα έπρεπε τα λόγια της και θέλει να του τονίσει το μέγεθος της ενοχής της.

³⁵ α) Παράκουσε τις εντολές του. β) Είχε το θράσος να καυχηθεί για την πράξη της δημοσίως χωρίς να δείξει καμιά μεταμέλεια. γ) Είχε το θράσος, αυτή, μια γυναίκα, να αμφισβητήσει τις αποφάσεις ενός άντρα και βασιλιά.

³⁶ α) Αγνοεί τους νόμους των θεών για την ταφή των νεκρών. β) Περιφρονεί με την απόφασή του τον *έρκειο Δία*, τον προστάτη της οικογένειας. γ) Κατηγορεί άδικα και χωρίς κανένα αποδεικτικό στοιχείο την Ισμήνη ότι παραβίασε τις εντολές του.

8. Να εξηγήσετε ποιοι παράγοντες εμποδίζουν τον Κρέοντα να κρίνει την πράξη της Αντιγόνης ψύχραιμα και να αποφύγει τα σφάλματα που θα του προξενήσουν στο τέλος τόσες συμφορές³⁷.
9. Ποια είναι η σημασία της λέξης *άνηρ*, όπως τη χρησιμοποιεί ο Κρέων στο στίχο 484; Τι δηλώνει η επανάληψή της και μάλιστα στον ίδιο στίχο;
10. Ποιες κοινωνικές αντιλήψεις για τη θέση της γυναίκας εκφράζονται στα λόγια του Κρέοντα για την Αντιγόνη;
11. Πώς κατέληξε ο Κρέων στο συμπέρασμα ότι συνεργός στην ταφή ήταν και η Ισμήνη; Να ελέγξετε το συλλογισμό του και να αποκαλύψετε τις αδυναμίες του.
12. Ποια είναι η *ὑβρις* της Αντιγόνης στην οποία αναφέρεται ο Κρέων στο στίχο 482;
13. Να συγκεντρώσετε τις αποφθεγματικές προτάσεις του Κρέοντα στους στίχους 473-496 και να αποδώσετε τη σημασία τους.
14. Να περιγράψετε την ψυχική κατάσταση του Κρέοντα, όπως αυτή διακρίνεται στους στίχους 473-496. Ποια συμπεράσματα βγάξετε για το χαρακτήρα του;
15. Με θέμα τη σύγκρουση ανάμεσα στον Κρέοντα και στην Αντιγόνη, να δημιουργήσετε, όσοι από τους μαθητές επιθυμείτε, ελεύθερη σύνθεση για αφίσα, με στόχο την αναγγελία παράστασης της τραγωδίας του Σοφοκλή *Αντιγόνη*.
16. *θέλεις τι μείζον, τί δήτα μέλλεις;* (497, 499): Ποιο νόημα αποκτούν τα λόγια της Αντιγόνης στην περίπτωση αυτή; Να αναφερθείτε στο ύφος της ηρωίδας και να το αιτιολογήσετε³⁸.

³⁷ α) Η δέσμευση που ανέλαβε με τις προγραμματικές του δηλώσεις. β) Η υπεροψία και η αλαζονεία, που ενισχύεται από το βασιλικό αξίωμα: βάζει τον εαυτό του και τις αποφάσεις του πάνω από όλους και όλα. γ) Ο υπερτροφικός εγωισμός του και η υπερηφάνειά του: Θεωρεί προσωπική προσβολή την παραβίαση των διαταγών του και χάνει εντελώς την ψυχραιμία του, όταν διαπιστώνει ότι είναι γυναίκα αυτή που τις παραβιάζει. δ) Η αυταρχική νοοτροπία του κατά την άσκηση της εξουσίας: Ο πολίτης είναι δούλος του άρχοντα.

³⁸ Αποτελούν πρόκληση, σαρκασμό και ειρωνεία για τον Κρέοντα. Διαμορφώνουν ανάλογα το ύφος της ηρωίδας. Αυτό το φραστικό «όπλο» επιλέγει η Αντιγόνη απέναντι στο βασιλιά α) επειδή ταιριάζει στο χαρακτήρα της, β) για να του δείξει την περιφρόνησή της, γ) για να τον εξευτελίσει στα μάτια των πολιτών της Θήβας, δ) επειδή εκμηδενίζει

17. Πώς βλέπει η Αντιγόνη τον τρόπο που ασκεί την εξουσία ο Κρέων και ποια χαρακτηριστικά του αποδίδει στους στίχους 505-507;
18. Ποια είναι η γνώμη του χορού για τις αποφάσεις του Κρέοντα σύμφωνα με την άποψη της Αντιγόνης;
19. Γιατί ο χορός αποφεύγει να εκφράσει ανοιχτά την άποψή του για την πράξη της Αντιγόνης;
20. *καίτοι πόθεν κλέος γ' ἂν εὐκλεέστερον
κατέσχον ἢ τὸν αὐτάδελφον ἐν τάφῳ // τιθεῖσα;*
Ποια αντίληψη για τη φήμη ή την υστεροφημία του ανθρώπου εκφράζουν οι παραπάνω στίχοι; Αφού ερευνήσετε για το ίδιο θέμα στον Όμηρο, να εκτιμήσετε πόσο έχει επηρεαστεί ο Σοφοκλής από την ομηρική παράδοση³⁹.

12.2. Ερμηνευτικές ερωτήσεις κλειστού τύπου ή συνδυασμός ανοικτού και κλειστού τύπου

1. Α. Να σημειώσετε ποια από τα ακόλουθα επιχειρήματα του Κρέοντα δεν έχουν, κατά τη γνώμη σας, λογική βάση.
  - α) Ο άνθρωπος που επιδεικνύει υπερβολικό θάρρος αναπόφευκτα στο τέλος κάμπτεται.
  - β) Δεν είναι σωστό να καυχιέται όποιος είναι δούλος των άλλων.
  - γ) Η Αντιγόνη αυθαδίασε με την περιφρόνηση που επιδεικνύει στο νόμο της πόλης.
  - δ) Η αυθάδεια της Αντιγόνης κορυφώνεται όταν επαίρεται για την πράξη της.
  - ε) Αν η Αντιγόνη έμενε ατιμώρητη, ο Κρέων θα αντιμετώπιζε τη μομφή της δειλίας.
- στ) Η Αντιγόνη θα τιμωρηθεί σκληρά, γιατί έχει παραβεί τους νόμους της πολιτείας.

το φόβο της θανατικής ποινής και έτσι του αφαιρεί και την τελευταία ικανοποίηση, ότι με την απειλή του θανάτου θα την κάνει να λυγίσει.

³⁹ Για τη μελέτη στον Όμηρο, βλ.: α) Ομήρου *Ιλιάδα*, Ε 3, 273, Ζ 446, Η 91,451, Θ 192, Ι 413, 415, Κ 212, Ρ 16, 131, 232, Σ 121, Ψ 280. β) Ομήρου *Οδύσσεια*, α 97, 247, 354, β 132-133, γ 81, 397, δ 593, 737, ξ 379, τ 107. Βλ. επίσης Ηροδότου *Ιστορίαι*, Θ 78-79.

Β. Να αιτιολογήσετε τις επιλογές σας.

2. Να επιβεβαιώσετε ή να απορρίψετε το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων, σημειώνοντας X στο αντίστοιχο τετράγωνο.

Ο Κρέων απευθυνόμενος στο χορό (473-507):

	Σωστό	Λάθος
α) Δηλώνει την απόφασή του να τιμωρήσει και τις δύο αδελφές.	☐	☐
β) Τονίζει ότι κανένας συγγενικός δεσμός δε θα τον επηρεάσει στην απόφασή του.	☐	☐
γ) Παρουσιάζεται ως αδιαμφισβήτητος φύλακας του θεϊκού νόμου.	☐	☐
δ) Αναγνωρίζει τα ίδια δικαιώματα στον άντρα και στη γυναίκα.	☐	☐
ε) Παρουσιάζει την Ισμήνη ως συνυπεύθυνη.	☐	☐
στ) Θέλει να εκφοβίσει τους πολιτικούς του αντιπάλους.	☐	☐

B. Να αιτιολογήσετε μια σωστή πρόταση.

12.3. Γραμματικές ασκήσεις

1. *πίπτειν, φρονεῖν, ὑβρίζειν, ὑπερβαίνουσα, βουλεῦσαι, καλεῖτε, εἶδον, μισῶ, θέλη*: Να τοποθετήσετε τους ρηματικούς τύπους στην κατάλληλη στήλη του πίνακα που ακολουθεί:

Οριστική Ενεστώτα	Υποτακτ. Ενεστώτα	Προστ. Ενεστώτα	Απαρέμφ. Ενεστώτα	Μετοχή Ενεστώτα	Οριστική β' Αορ.	Απαρέμφ. α' Αορ.

2. *σκληρὰ φρονήματα, ἐγκρατέστατον σίδηρον, μόρου κακίστου*: Να γράψετε τις συνεκφορές στις πλάγιες πτώσεις ενικού και πληθυντικού αριθμού.

3. *ἀριτίως, μέγα, κακίστου, ἐγκρατέστατον*: Να γράψετε τα παραπάνω επίθετα και επιρρήματα στη σωστή θέση του πίνακα και να συμπληρώσετε τους άλλους βαθμούς.

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός

4. *νόμους ὑπερβαίνουσα τοὺς προκειμένους* (481)
ἐγὼ μὲν οὐκ ἀνήρ, αὕτη δ' ἀνήρ (489)
θέλεις τι μεῖζον (497)
εἰ μὴ γλώσσαν ἐγκλήοι φόβος (505):
 Στις παραπάνω φράσεις να μεταφερθούν όλοι οι κλιτοί τύποι στον αντίθετο αριθμό.
5. α) *ἐπεὶ δέδρακεν*: Να μεταφέρετε το ρήμα στην οριστική όλων των χρόνων.
 β) *δεδρακυῖαν γελᾶν*: Να γράψετε το απαρέμφατο στον αόριστο.
6. Να κάνετε γραμματική αναγνώριση των λέξεων της στήλης Α, συνδέοντάς τις με τα στοιχεία της στήλης Β που τους αντιστοιχούν. (Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν).

A	B
1. καλλύνειν	α. επίρρημα υπερθ. βαθμού
2. ὅστις	β. απαρέμφατο ενεστώτα
3. τούτοις	γ. ουσιαστικό γ' κλίσης
4. ὕβρις	δ. επίρρημα θετικού βαθμού
5. ἐπαιτιῶμαι	ε. μετοχή μέλλοντα
6. μάλιστα	στ. μετοχή ενεστώτα
7. ὀρθῶς	ζ. οριστική ενεστώτα
8. θυμουμένους	η. δεικτική αντωνυμία
	θ. επίρρημα συγκρ. βαθμού
	ι. αναφορική αντωνυμία

12.4. Συντακτικές ασκήσεις

1. *ἀλλ' ἴσθι τοι τὰ σκλήρ' ἄγαν φρονήματα πίπτειν μάλιστα* (473-474)

αὕτη δ' ὑβρίζειν μὲν τότ' ἐξηπίστατο,

νόμους ὑπερβαίνουσα τοὺς προκειμένους (480-481)

φιλεῖ δ' ὁ θυμὸς πρόσθεν ἠρῆσθαι κλοπεύς

τῶν μηδὲν ὀρθῶς ἐν σκότῳ τεχνωμένων (493-494):

Να χαρακτηρίσετε τα απαρέμφατα και τις μετοχές των προτάσεων και να γράψετε το υποκείμενό τους.

2. *εἴτ' ἀδελφῆς (οὔσα θυγάτηρ) εἴθ' ὀμαιμονεστέρα*

τοῦ παντὸς ἡμῖν Ζηνὸς Ἐρκείου κυρεῖ (486-487):

Να γίνει συντακτική αναγνώριση των υπογραμμισμένων λέξεων.

3. *ἔσω γὰρ εἶδον ἀρτίως*

λυσσῶσαν αὐτὴν οὐδ' ἐπήβολον φρενῶν (οὔσαν) (491-492):

Να γίνει λεπτομερής συντακτική ανάλυση.

4. Να κάνετε συντακτική αναγνώριση των λέξεων της στήλης Α, συνδέοντάς τις με τα στοιχεία της στήλης Β που τους αντιστοιχούν. (Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν).

A

1. ἄγαν (473)
2. περισκελῆ (475)
3. τοὺς θυμουμένους (477)
4. δοῦλος (479)
5. νόμους (481)
6. κράτη (485)
7. καλλύνειν (496)

B

- α. επιθετική μετοχή
- β. αντικείμενο στο *κείσεται*
- γ. υποκείμενο στο *κείσεται*
- δ. προληπ. κατηγ. στο *τὸν σίδηρον*
- ε. τελικό απαρ., αντικ. στο *θέλη*
- στ. κατηγορούμενο στο *ἔστις*
- ζ. επιρρημ. προσδ. ποσού
- η. επίρρημ. προσδιορ. χρόνου
- θ. αντικείμενο στο *ὑπερβαίνουσα*

12.5. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να μεταφέρετε στη νέα ελληνική τις παρακάτω φράσεις και προτάσεις με τη σημασία που έχουν στο κείμενο:
  - οὐ γὰρ ἐκπέλει φρονεῖν μέγ' ὁ δοῦλος (478-479) .....
  - οἶδα τοὺς θυμουμένους ἵππους καταρτυθέντας (477-478).....
  - τί δῆτα μέλλεις; (499) .....
  - κείνην ἴσον ἐπαιτιῶμαι (489-490).....
  - κᾶξεστιν αὐτῇ δρᾶν (507).....
2. Να βρείτε τις λέξεις του κειμένου που έχουν ετυμολογική συγγένεια με τα ακόλουθα ουσιαστικά: ρήγμα, θυμός, φρόνημα, δράστης, άλωση, το κάλλος, κλήση, κατοχή.
3. α) αἰρῶ, αἰροῦμαι: Να συνθέσετε τα ρήματα με προθέσεις και να γράψετε με αυτά σύντομες προτάσεις.
β) αἶρω, αἶρομαι: Χρησιμοποιώντας τα ρήματα είτε απλά είτε σε σύνθεση με προθέσεις, να γράψετε σύντομες προτάσεις στη νέα ελληνική.
4. Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με την απόδοσή τους στη νέα ελληνική στη στήλη Β. (Δύο λέξεις της στήλης Β περισσεύουν).

A	B
1. ἐγκρατής	α. πλησίον
2. θυμοῦμαι	β. συγγενείς
3. πέλας	γ. ενθυμούμαι
4. ὑπερβαίνω	δ. σκληρός
5. ὁμαίμονες	ε. διαβαίνω
	στ. οργίζομαι
	ζ. παραβαίνω

5. Α. Να συμπληρώσετε τα κενά ακολουθώντας το παράδειγμα:

ἀνά + αἰρῶ = αναιρώ - αναίρεση

ἐκ + αἰρῶ = ...

κατά + αἰρῶ = ...

σύν + αἰρῶ = ...

διά + αἰρῶ = ...

ἀπό + αἰρῶ = ...

ὑπό + ἐκ + αἰρῶ = ...

πρό + αἰροῦμαι = ...

Β. Να χρησιμοποιήσετε τα ουσιαστικά που γράψατε σε λεκτικά σύνολα, π.χ. η αναίρεση της απόφασης.